

S V J E D O Č A N S T V A O S P L I T U

FRANCUSKI PUBLICIST O SPLITU GOD. 1933

Prof. Hrvoje Morović

Francuskim transatlantikom "De Gras" stiglo je u Split god. 1933. oko 600 liječnika i drugih istaknutih ličnosti pod vodstvom profesora sveučilišta u Lilleu, gospodina Lombrea. Na svom kružnom putovanju po Mediteranu, od Marseillesa preko Krfa i Venecije "De Gras" je pristao u poljudskoj luci, odakle su se putnici razmiljeli po Splitu, solinskim iskopinama i Trogiru. Među putnicima nalazio se i Gustave Frejaville, francuski publicist, koji je 21. lipnja iste godine u novini "Journal des débats" objavio svoje dojmove s toga putovanja. O Splitu je zapisao slijedeće:

"Split je nekad bio samo selo, a sad je velik moderan grad, u kojem je Dioklecijanova palača samo jedna pitoreskna četvrt. Te impozantne ruševine opravdano su slavljene. Često i mnogo se opisivala ta zgrada Mauzolej, koji je postao Katedrala, Baptisterij ili Jupiterov hram, Peristil, najistaknutiji i najbolje sačuvani dijelovi Palače, u koju su možda malco nesmotreno postavili ogromni brončani kip biskupa Grgura Ninskog Meštrovićevo djelo. Razmjeri i karakter tog remek-djela kao da su pre malo u skladu s gracioznom kolonadom koja ga okružuje i ono bi se bolje vidjelo na otvorenome, na jednoj visini, gdje bi branilac slavenske liturgije iz X stoljeća, smatran simbolom narodne nezavisnosti divno ustremio svoju patetičnu siluetu.

Zna se da su ostale dijelove Palače iz stoljeća u stoljeće iskorištavali kao stanove nasljednici osnivača grada. Preostaju još samo raspršeni fragmenti, koji se slučajno otkrivaju na šetnji, ali taj ogroman nastanjen zid, u kojem su se ljudi ugnijezdili kao lastavice, sam po sebi je uzbudljivo čudovište.

Fasada na Obali nastavlja bez prekida liniju modernim kućama i ne razlikuje se nego bojom starog kamena. Novi dućani zauzimaju prizemlje iza niza palmi, sučelice ladjama prodavača naranača, čije su se stalaže ispružile na Obalu. Izgleda da sam Jadran pruža prolaznicima ta brda zlatnog voća što ih val ljulja na ladjama koje su došle sa začaranih otoka. Izvan Palače, gradom se veoma ugodno šeta. Tu se otkrivaju intimni kutovi lijepog izgleda, kao onaj mali trg nad kojim se nadvio srednjovjekovni toranj, i na kojem se uzdiže hrvatski pjesnik Marko Marulić. Divili smo se njegovoj izrazitoj glavi "

I dalje: "Šesnaest stoljeća dijeli nas od razočaranog cara, koji je došao da završi svoje dane na stotinjak metara od svoga rodnog mjesta. Prošlost je samo nužna pozadina. Dekor se sporije mijenja od ljudi, i treba imati tananu osjećajnost da bi se razumjele sve nijanse. Tako bi trebalo shvatiti odgovor nekog mladog splitskog liječnika nekim našim suputnicima, koji su ga u žurbi zapitali: "Što se može vidjeti u gradu?" - "Pa ništa više - poviče on - šetajte naokolo i gledajte Ah da! Dioklecijanova palača, to vas zanima? E, dobro, idite onuda"

U tonu njegove primjedbe osjećalo se da je to biće zaljubljeno u svoj grad i ponosno njime bilo uvrijedjeno našom arheološkom strašću prema tom starom kamenju. Taj čovjek dvadesetog stoljeća bio je beskrajno ljubomoran na cara Dioklecijana" - zaključuje francuski publicist.